

Komunikat Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanowisko RPO w sprawie możliwych skutków związania się Polski umową ACTA dla praw i wolności człowieka i obywatela w Polsce

Pierwsze uwagi i zastrzeżenia RPO prof. Ireny Lipowicz odnoszące się do skutków związania się Polski umową handlową dotyczącą zwalczania obrotu towarami podrobionymi (ACTA) dla polskiego porządku prawnego zostały przedstawione w wystąpieniu do Premiera Donalda Tuska z dnia 25 stycznia 2012 r.

Niniejsze stanowisko (z dn. 20 lutego br.), które jest rozwinięciem i uzupełnieniem poprzedniego, powstało na podstawie dalszej analizy prawnej oraz badania relacji postanowień tej umowy z prawem polskim i międzynarodowym, przy współpracy z ekspertami, przedstawicielami świata nauki i organizacjami społecznymi.

Rzecznik zwrócił uwagę na fakt, że duża ogólność, nieprecyzyjność i niedookreśloność przepisów umowy ACTA istotnie wpływa na możliwość dokonywania nie budzącej wątpliwości interpretacji, a co za tym idzie – precyzyjnego wskazania zawartych w umowie rozwiązań, które będą miały bezpośredni wpływ na sferę praw podstawowych jednostki.

Rzecznik w swoim wystąpieniu przedstawił zastrzeżenia, co do przebiegu procesu negocjacji i przyjmowania umowy ACTA. Zasygnalizował również swoje wątpliwości w odniesieniu do zachowania w trakcie tych procesów standardu demokratycznego, zwłaszcza jeśli wziąć pod uwagę obecną dążność w ramach Unii Europejskiej do zwiększania partycypacji obywateli w procesie decyzyjnym.

Kolejnym problemem w przypadku ACTA, na jaki zwrócił uwagę Rzecznik, jest brak równowagi pomiędzy egzekwowaniem prawa własności intelektualnej a interesem społeczeństwa, wyrażonym w poszczególnych prawach jego obywateli. Analizując ten aspekt, trzeba wziąć pod uwagę kluczowe obszary, na które wpływ mogą mieć postanowienia umowy ACTA, takie jak: prawo do prywatności i ochrona danych osobowych, prawo do informacji, dostęp do dóbr kultury, wolność słowa, prawo do sądu oraz prawo

własności. W ocenie RPO mechanizmy przyjęte przez ACTA mogą mieć wpływ na ograniczenie praw jednostki w tych obszarach.

W wielu wypadkach można mieć też poważne wątpliwości, czy wprowadzanie takich ograniczeń w demokratycznym państwie jest konieczne. Nie należy zapominać o tym, że zarówno w przestrzeni europejskiej, jak i w polskim systemie prawnym istnieją precyzyjne mechanizmy ograniczania praw i wolności człowieka i obywatela (gwarantowanych przez Konstytucję RP oraz międzynarodowe instrumenty ochrony praw człowieka). Co więcej, szczegółowe rozwiązania przyjęte w umowie ACTA dla zabezpieczenia praw jednostki są często nieadekwatne, niewystarczające i niejednokrotnie pozostawione wyłącznie praktyce stosowania prawa, co budzi poważne obawy z punktu widzenia ochrony praw podstawowych i może wskazywać na ich *de facto* fasadowy charakter.

W opinii Rzecznika, wprowadzenie ACTA jako instrumentu prawa międzynarodowego przyczyniłoby się do petryfikacji systemu ochrony praw własności intelektualnej. Spowodowałoby ograniczenia możliwości debaty nad rozwiązaniami, które pozwoliłyby na zrównoważenie interesów ekonomicznych dysponentów praw własności intelektualnej i istotnych interesów społeczeństwa, (np. zapewnienia jak najszerzego dostępu do dóbr kultury, swobody publikowania rezultatów działalności naukowej, a także pozyskiwania i rozpowszechniania informacji w ramach nowych mediów). Rozwiązania przyjęte w umowie ACTA mogą też stać się hamulcem wszechstronnego rozwoju inicjatyw gospodarczych w Internecie oraz procesu budowania społeczeństwa informacyjnego. Jest to tym ważniejsze, że obecnie szeroki dostęp do informacji i wiedzy jest traktowany jako kluczowy warunek funkcjonowania innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki.

Z powyższych względów Rzecznik Praw Obywatelskich ocenia, że ratyfikacja umowy ACTA mogłaby wywrzeć niekorzystny wpływ na poziom ochrony praw i wolności obywatelskich w Polsce.

O stanowisku RPO w sprawie ACTA został powiadomiony Prezydent RP Bronisław Komorowski i Premier Donald Tusk.